

discovering of constitutional aspects of phenomenon of pandemic in a horizon of pra-logical thinking. Material of researching is opening because of methodological and methodical achievements of phenomenology, structuralism, hermeneutics. It showed conditions of genesis and development of pandemic. It recognized that disharmony between divine and human is a reason of pandemic from the religious-mythological measuring point of view. It opened mystical, imaginative, mnemonic-symbolical, participating, linguistic aspects of pra-logic thinking as anthropological basis of religious-mythological measuring of pandemic.

Literary sources of this research are Sophocles' 'Oedipus Tyrant' and Old Testament's 'Exodus'. Both of them belong to different cultures – Ancient Greek and Semitic. The factual cut of the research consists of three groups of possibilities of manifestation and development of pandemic: 1) straight evidences of pandemic (plague, abscesses, death of firstborns); 2) straight precursors of pandemic (transforming river water in blood, death fishes in river, defeat by frogs, midges, flap flies, grasshoppers). The genetic cut shows a religious-mythological root of pandemic – a disruption of harmony between divine and human worlds, trespassing by people some rules that belong to sacred sphere.

An ideological basis of pandemic is primitive thinking. There are some coordinates of it: 1) mystic – as feeling of total presence of numinous forces; 2) collective character of imaginations; 3) pra-logical mnemonic-symbolic character of thinking; 4) participation as a main principle of human existence; 5) magic character of language as total participating words and things.

The intentional cut has two main sides. The first is from sacred to profane world: punishment of humans for breaking divine rules and reminder for people about sacral measuring of being. The second is from profane to sacred world – suffering from breaking rules, repentance as overcoming of consequences of sins, catharsis as overcoming of pandemic. Total catharsis includes cleaning our thinking, desire for spiritual achievements, ascetic way of existence.

Keywords: *pandemic, sacred, profane, pra-logical thinking, punishment, suffering, repentance, catharsis.*

УДК 1:314/316

Найдьонов О. Г.,

кандидат філософських наук, доцент,

докторант відділу інтернаціоналізації вищої освіти,

Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України

(Київ, Україна), E-mail: visnukdnu@i.ua

РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ЕЛІТИ В РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ МЕРЕЖЕВОГО СУСПІЛЬСТВА

Анотація. *Від етичної і фахової якості університетської еліти суспільства значною мірою залежить рівень розвитку соціального інтелекту будь-якого народу. Висока якість лідерського потенціалу університетів здатна вирішувати найважливіші питання і проблеми життєдіяльності суспільства і системи освіти, зокрема, ставити цілі і досягати їх; вибирати найкращий шлях розвитку для освіти системи і суспільства, розрізняти шляхи їх розвитку і занепаду; проводити відбір дійсно найкращих фахівців на відповідальні посади в державі та вищих навчальних закладах; перетворювати університети у взірць соціальної установи з яскраво вираженим позитивним синергетичним ефектом.*

Ключові слова: *синергія, етнічний інтелект, соціальний інтелект, інтелектуальна безпека.*

Розвиток соціального інтелекту українського мережевого суспільства знаходить-ся в прямій залежності від розвитку його лідерського потенціалу. Університети та їх еліта відіграють велику роль у розвитку лідерського потенціалу суспільства. Університет тим краще буде сприяти формуванню лідерського потенціалу суспільства, чим швидше наукове співтовариство, усі суспільні верстви усвідомлять важливість формування соціального інтелекту українського суспільства.

Про актуальність розвитку лідерського потенціалу в системі українських університетів свідчать конкретні заходи освітянсько-наукової спільноти. У 2014 р. Спілка ректорів вищих навчальних закладів України у співпраці з Факультетом

«Вільних мистецтв і наук» («Artes Liberales») Варшавського університету, Фондом «Інститут «Artes Liberales» (Варшава, Польща) та Міжнародним благодійним фондом «Міжнародний фонд досліджень освітньої політики» оголосили про проведення спільного польсько-українського проекту «Інноваційний університет і лідерство». Метою цього проекту є підготовка лідерів, що мають бажання та здатні впроваджувати в українських університетах новітні освітні технології [1]. В жовтні того ж року на базі Варшавського університету відбулася перша (тренінгова) частина проекту, в якій учасники розглянули питання організації та формування стратегії розвитку університету, фінансування наукових досліджень, наукової політики в Європі та світі. В Київському національному університеті імені Тараса Шевченка 22–24 квітня 2015 р. пройшов фінал цього проекту, продовження якого було ініційовано Польсько-Українським академічним форумом. Цього разу проект було названо «Інноваційний університет та лідерство. Фаза II: забезпечення якості та інтернаціоналізація». Учасники цих заходів мали розробити та представити свої проекти в контексті знань, які вони отримали в процесі ознайомлення з польським і європейським освітнім досвідом. Ця потужна міжнародна подія промовисто свідчить про актуальність і практичну значимість формування лідерського потенціалу суспільства силами української еліти.

В рамках проекту Інститут вищої освіти НАПН України у співробітництві з Національним авіаційним університетом створили електронне періодичне видання «Міжнародний науковий журнал Університети і Лідерство» (International Scientific Journal of Universities and Leadership).

З 2016 р. також втілюється розрахована на три роки Програма «Розвиток лідерського потенціалу університетів України», основною метою якої є здійснення якісних змін в українській освітній системі і забезпечення майбутніх поколінь українців освітою, на яку вони заслуговують. Програма стала результатом партнерства Британської Ради в Україні, Фундації лідерства вищої освіти (Сполучене Королівство) та Інституту вищої освіти НАПН України. Для участі в Програмі у 2016/17 роках було відібрано 12 університетів¹. Суть першого заходу викладено на сторінці Київського національного університету імені Тараса Шевченка², а 14-16 червня 2016 р. в м. Одесі відбувся другий захід програми «Розвиток лідерського потенціалу університетів України» – Академія змін. В рамках заходів Консорціум Проекту Програми Темпус «Освіта для лідерства, інтелігентності та розвитку таланту» (ELITE – Education for Leadership, Intelligence and Talent Encouraging) провів 9 листопада 2016 р. в м. Києві II Міжнародну науково-практичну конференцію «Університет і лідерство» на якій автор оприлюднив основні тези цієї статті. Нині Інститутом вищої освіти НАПН України розпочато конкурсний відбір для університетів України для участі у II етапі Програми³.

Тема лідерства є міждисциплінарним явищем, тому досліджувалася багатьма зарубіжними й українськими вченими різних галузей соціального знання. В контексті нашої теми дослідженням розвитку лідерського потенціалу та університетської автономії на європейському просторі займалися В. Луговий, С. Калашнікова, О. Слюсаренко, Ж. Таланова [2]. Вони вважають, що важливим чинником досягнення високих рангових позицій за рейтингами «Таймс» і «Шанхайський» є академічна, організаційна та кадрова автономія вищих навчальних закладів. Автономія є необхідною, але недостатньою для успішності вищої школи. Для гарантії університетської конкурентоспроможності вона має бути допо-

¹ Результати відбору учасників Програми розвитку лідерського потенціалу університетів України у 2016 р. – Режим доступу: <http://www.britishcouncil.org.ua/selection-results>

² Перший етап програми «Розвиток лідерського потенціалу університетів України». – Режим доступу: <http://univ.kiev.ua/news/7379>

³ Програма розвитку лідерського потенціалу університетів України 2015-2018. – Режим доступу: <http://ihed.org.ua/ua/diialnist/programa-z-rozvitku-liderstva.html>

внена іншими розвинутими складовими його діяльності, зокрема дослідницько-інноваційною. Дослідники виявили ефект автономійної синергії, за яким інтегральна автономія більш ефективна, ніж її диференціальні компоненти.

Український науковець К. Лін'юв докладно висвітлював еволюцію підходів щодо визначення сутності лідерства у XX–XXI ст.ст. та осмислення феномену в контексті особистісно-орієнтованого лідерства [3]. Філософ Л. С. Горбунова дала всебічну філософську інтерпретацію університетським стратегіям і практиці трансформативної освіти для дорослих, що є солідним підґрунтям для формування інтелектуального і фахового потенціалу суспільства [4]. Українські економісти І. Каленюк і Л. Цимбал дали характеристику проявам та основним індикаторам інтелектуального лідерства в сучасному світі, визначили основні форми його прояву та проаналізували основні рейтинги, які визначають місце національної економіки та її конкуренто-спроможність [5].

В історії соціальних наук вперше поняття «соціальний інтелект» в соціально-філософському сенсі витлумачили українські вчені Ю. Канигін та Ю. Яковенко: «Соціальний інтелект – не сума індивідуальних інтелектів, а організована система з позитивним чи негативним синергетичним ефектом, вмонтована в суспільний організм; здатність суспільства розуміти, конструктивно використовувати отримані знання для зняття остаточної чи доданої ентропії, для досягнення поставлених цілей розвитку» [6, с. 18]. З соціальної та соціально-філософської точки зору лідерство розглядали Л. Гриженко [7], а висновок О. Науменко слугує теоретико-методологічним підґрунтям нашого дослідження: «З огляду на предмет соціальної філософії – суспільство як цілісна система, а також із врахуванням центральної проблеми – проблеми людини, проблема лідерства в межах соціально-філософського знання може розглядатися так. По-перше, як взаємовплив індивідуального й соціального – взаємодія між людиною та соціальним світом. По-друге, як розвиток суспільства в результаті творчої діяльності людей – лідерів, які є найбільш активними членами суспільства» [8, с. 87]. Отже, суспільство здатне розвиватися за умови наявності в ньому еліти з відповідними морально-фаховими якостями, при підтримці її дій широким соціальним загалом, якому зрозумілі лідерські прагнення і які він поділяє.

Однак, не дивлячись на серйозні напрацювання українських й закордонних вчених в темі історії дослідження лідерства, його психологічної, соціальної та соціально-філософської суті, стилів, моделей і теорій лідера і лідерства, все ще недостає дослідженням залишається питання смислу формування лідерського потенціалу суспільства. Роль лідерського потенціалу, роль університетів дослідники зводять до впровадженні іновачій, що важливо однак недостатньо для кінцевої мети українського народу – динамічного соціального розвитку, просування в авангард народів планети, і найважливіше в добу інформаційної цивілізації – бути в числі інтелектуальних країн-лідерів людства.

Метою статті є обґрунтування відповідальної ролі університетської еліти у розвитку соціального інтелекту українського мережевого суспільства шляхом збільшення і покращення його лідерського потенціалу. Він визначає ефективність сукупного інтелекту етносу вирішувати найважливіші проблеми життєдіяльності суспільства і системи освіти, зокрема, ставити цілі і досягати їх; вибирати найкращий шлях розвитку для освітньої системи і суспільства, розрізняти шляхи їх розвитку і занепаду; проводити відбір дійсно найкращих фахівців на відповідальні посади в державі та у вищих навчальних закладах; перетворювати університети у соціальні взірці культури, науки і моралі. На лідерах держави та університетській еліті лежить основна відповідальність створення дієвих соціальних механізмів зменшення ентропії, організації соціальних порядків з позитивним синергетичним ефектом.

Слово «університет» походить від латинського слова «universitas», що означає «весь, цілий, світ, всесвіт» і глибинний смисл якого досить складно передати українською мовою. Який же сенс творці університету вклали в назву і призначен-

ня навчального закладу? Перші європейські середньовічні університети у своєму складі, як правило, мали богословський, правничий та медичинський факультети. Враховуючи те, що університети створювалися християнськими владиками, логічно припустити, що вони спиралися на Святе Письмо. Людина, згідно християнству, має в своїй натурі три складових: тіло, душу і дух. Тому факультети цілком вписуються в цю трьохіпостасну природу людини: медичний – турбота і забезпечення фізичного здоров'я людини (її тіла), правничий відповідав за правильну поведінку людину, поведінку яка б не нашкодила людській душі, не забруднювала її, більше того, сприяла її очищенню, а богословський переймався духом людини. Отже, університет в своїй глибинній основі, за задумом християнських ієрархів, скоріш усього, – модель людини і, можливо, суспільства соціальні порядки в якому організовані і підтримуються на основі істинних знань, тобто всього того, що сприяє і забезпечує фізичне, душевне¹ і духовне здоров'я людини. Чим здоровіші люди у вказаних трьох сферах, тим здоровіше саме суспільство. Очевидно, що фізично нездорові, душевно недосконалі і духовно неповноцінні індивіди мають дуже мало шансів створити необхідні умови для самовираження і самореалізації людини в суспільстві.

В контексті нашої теми, важливою умовою повноцінного розгортання природи людини в соціальному просторі етносу є наявність досконалого соціального інтелекту суспільства, здатність суспільства до дій як єдиного цілого, як «соборної особистоті».

В цьому питанні в середовищі українських вчених наявні, по-перше, недостатня увага до дослідження соціального інтелекту етносу та його значення для організації правильного життя суспільства, по-друге, обмежене поширення соціально-філософського розуміння що таке соціальний інтелект. Значна кількість науковців, особливо педагогів, розуміють соціальний інтелект як соціальну орієнтацію людини, її «вміння жити» в соціумі, орієнтуватися в соціальних писаних і неписаних правилах тощо. Щоби переконатися в цьому достатньо зазирнути до енциклопедичного словника «Освіта дорослих», статтю з якого варто процитувати повністю: «Соціальний інтелект – здатність людини розуміти і передбачати поведінку інших людей у різних життєвих ситуаціях, а також вміння розпізнати людські почуття, наміри й емоції за їх вербальними і невербальними проявами. Поняття «С. і.» було введено У. Торндайком у 1920 р. Воно описує інтегральну інтелектуальну здібність, що об'єднує та регулює пізнавальні процеси, пов'язані з відображенням соціальних об'єктів (іншої людини, групи людей), визначає успішність спілкування та соціальної адаптації людини. До складу структури «С. і.» відносять сензитивність, соціальну перцепцію, соціальну пам'ять та соціальне мислення.

Соціальний інтелект досліджується у трьох вимірах: як соціально-перцептивна здібність, соціальна уява (креативність) та соціальна техніка спілкування. Проявом «С. і.» є також наявність у людини власної життєвої теорії, яка за своїм змістом близька до наукових відкриттів законів розвитку соціальної дійсності, що стоїть уже ближче до переконань людини» [9, с. 398–399].

Вказане визначення є психологічним, а не соціально-філософським. У. Торндайк намагався обґрунтувати думку про те, що в дитини є, так би мовити, навчальний інтелект, який відповідає за її вміння навчатися, засвоювати навчальний матеріал і соціальний інтелект як здатність адекватно реагувати на соціальне оточення. Більше того, психологію, інтелект як її складову, У. Торндайк досліджував у тварин, і потім в багатьох випадках отримані зі своїх спостережень висновки переносив на людину. Однак, людина, не кажучи про суспільство, докорінним чином відрізняється від тварини. Суспільство, це розумний і духовний організм, а не зграя чи стадо. Інтелект – це інформаційний аспект розуму людини чи етносу: здатність збирати, передава-

¹ Ольга Богомолец: в Україні 1,6 млн. психічно хворих людей (<https://www.rbc.ua/ukr/news/ukraine-naschityvaetsya-1-6-mln-psiicheski-1474281605.html>).

ти, зберігати інформацію і використовувати її для вироблення знань (знаходження істини) [10, с. 104]. В умовах мережевого суспільства здатність народу укріпляти й розвивати свій інтелект стає фактично запорукою його існування.

Соціальний інтелект – «це здатність етносу робити вибір у найширшому розумінні слова:

- вибір між добром і злом;
- відбір своєї еліти (політичної, університетської, ділової, інтелектуальної, духовної);
- вибір форм держави, способу життя. І так далі» [11, с. 155].

Від того наскільки народ здатен налагодити соціальні механізми соціальної селекції залежатиме і рівень функціонування його етнічного інтелекту. Саме від якості лідерського потенціалу суспільства залежить «сукупність творчого потенціалу суспільства, що визначає здатності людей продукувати і засвоювати форми, знання, методи організації праці та нові технології» [12, с. 206], тобто соціальний інтелект. Ця тема настільки важлива для українського суспільства, що цілий колектив авторів Національної академії наук України, серед яких такі авторитетні науковці як Врублевський В. К.; Ворона В. М.; Канигін Ю. М., Ксьонзенко В. П., Курас І. Ф. та ін., провів ґрунтовне дослідження «Україна: інтелект нації на межі століть» [13].

Отже, соціальний інтелект залежить від здатності суспільства готувати і відбирати своїх лідерів в різних сферах, і зокрема через університети. Якою ж має бути організація цієї підготовки? Вона повинна спиратися на соціально-філософське розуміння соціального інтелекту і включати наступні базові компоненти:

1. Готувати лідерів здатних розрізнати добро і зло. Це дуже пекуче питання для України тому, що багато десятиків років вищі навчальні заклади, спрямовані більшовицькими парткомками, керувалися лєнінським «моральним класовим імперативом»: «Загальнолюдської моралі не існує, існує тільки класова мораль». Цей антисуспільний підхід виправдовував і культивував класову боротьбу в середині суспільства: роз'єднання людей, протиставлення один одному за надуманими ознаками. Від цієї соціальнозгубної небезпеки застерігає Біблія: «Кожне царство, само проти себе поділене, запустіє, і дїм на дїм упаде» [14]. Однак, було нав'язано деструктивне бачення що є добром для суспільства. Такий підхід різав по живому єдиний соціальний організм, спрямовував сина на батька (Павлик Морозов), і брата на брата. В умовах інформаційного, мережевого як і будь якого іншого суспільства він не прийнятний, оскільки здоровим душевно (а значить і соціально) є лише те суспільство в якому соціальні класи співробітничать, а не взаємопоборюють один одного (в марксистсько-лєнінському варіанті «клас експлуатованих» знищує свою протилежність – «клас експлуаторів»).

Загальнолюдська мораль представлена в релігіях Одкровення і викладена у Ведах, Авесті, Біблії, Корані. Обійтися без неї лідеру у мовах мережевого суспільства неможливо. На це вказує переважна більшість дослідників. Так на переконання В. А. Стрижко: «Найбільше значення для життя суспільства мають ті лідери, які незалежно від сфери своєї діяльності здатні уособлювати справжнє лідерство, виступаючи як втілення концентрованої всебічної освіченості і високої духовності» [15, с. 93], як і з точки зору Ю. Кузнецова вершиною громадянського суспільства є визнані лідери (інтелектуальна еліта) – люди з високою мораллю і духовністю, а «при владі, в громадянському суспільстві і усіх сферах діяльності керівниками мають бути інтелектуали – високоморальні, компетентні люди, які користуються авторитетом у суспільстві» [16, с. 74]. Таким чином, увияти підготовку сучасного лідера в університеті поза його прилученням до етичних, метафізичних і теологічних питань виглядає даремною тратою часу і коштів.

2. Університетська еліта покликана вчити майбутніх лідерів правилам відбору і сама проводити відбір кращих у власному середовищі. «Таланти – вгору!» – ось гасло народу, який хоче бути одним із інтелектуальних лідерів інформаційної

цивілізації. Сучасна практика соціального відбору в українському суспільстві базується на принципах корупції, хабарництва, кумівства, відданості керівнику (а не закону, моралі і совісті), родинних зв'язків тощо. Чи не тому синергетичний ефект інтелектуальних зусиль уряду, парламенту, освітянських установ, інших соціальних інститутів є скоріш негативним, а приклади конструктивного використання знання для зняття остаточної ентропії малочисельними? Сучасні засоби масової інформації повідомляють про численні випадки протизаконних дій колишніх випускників університетів. Навіть задуманий підрозділ незалежного зовнішнього оцінювання – Український центр оцінювання якості освіти – виявився не таким вже й незалежним – розслідується близько 200 випадків спотворення результатів тестування бажаючих продовжити навчання у вищій школі. І зовсім кричущим випадком є те, що обрання Президентом України доктора економічних наук, професора В. Януковича стало не предметом гордості університетської спільноти й українського народу, а прикладом приниження його гідності, пограбування, територіального розшматування і війни. Подібні приклади є, на жаль, не поодинокими для української дійсності. Вони можуть повністю зійти нанівець, якщо вдасться засобами освіти формувати життєву компетентність особистості, як про це переконливо стверджують І. В. Степаненко і М. Д. Степаненко [17, с. 19], оскільки сприятимуть «проростанню» необхідних здібностей потенційних представників майбутньої української еліти.

В сфері вищої освіти цілий рік не могли налагодити діяльність Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НЯЗЯВО) тому, що до його складу потрапили дві кандидатури, які підпадали під дію Закону України «Про очищення влади». Спільку ректорів вищих навчальних закладів України зобов'язали у вересні 2016 р. провести вибори, які знову виявилися неефективними. Ректори українських вищів обрали до складу НЯЗЯВО, зі слів экс-міністра освіти і науки С. Квіта, плагіаторів – Р. Гурнака та С. Бондаренко [18]. Отже, в системі вищої освіти і науки поки що відсутен дієвий механізм відбору дійсно достойних людей для посад в самих університетах, у різноманітні установи, визначення їх морально-інтелектуального рівня (в тому числі і претендентів на освітньо-кваліфікаційні рівні та вчені звання). виправити ситуацію можливо за умови солідарності політичного загалу українського суспільства, коли чітко ставляться і досягаються цілі розвитку або як сказала провідний британський експерт, директором з питань членства й організаційного розвитку Фондації лідерства у вищій освіті (Об'єднане Королівство), доктор Леслі Хакслі: «Лідерство можливе там, де є спільне бачення місії та перспектив розвитку...» [19, с. 11].

3. Вибір форми держави є важливим показником ефективності соціального інтелекту. Нерідко люди з вищою освітою не можуть розрізнити президентсько-парламентську і парламентсько-президентську форму державного устрою і зовсім прикро, коли, розрізняючи, не можуть інколи визначитися, а яка ж з них є найкращою для України і чому.

В нашому дослідженні є критичним, а чи самі університети проявляють синергетичну інтегральну автономію? Іншими словами, чи проявляють українські університети здатність зменшувати власну і соціальну ентропію, чи має їх діяльність позитивний синергетичний ефект? Адже підготувати лідерський потенціал суспільства, який невпинно поліпшує здатність до розуміння і конструктивного використання знань, можливо лише в установі де панує подібна атмосфера. В деяких університетах викладацькі колективи нагадують не храми науки, а феодалні фільварки: мавчазна більшість і далі широкий спектр «керівника-феодала»: від демократа до «просвіченого монарха». Не виконується навіть Закон України «Про вищу освіту» в частині оприлюднення штатного розкладу, наказів, впровадження колективних форм прийняття рішень, розширення демократичності, прозорості тощо.

Успіх університету, як і будь-якої іншої організації, повинен спиратися на дотри-

мання умов, які забезпечують йому цей успіх. Фахівці стверджують, що він можливий, якщо в організації сформовано відповідний клімат, зокрема, колективне сприймання інновацій, демонстрація чесного, конструктивного розв'язання завдань; відсутність внутрішніх конфліктів, жорсткої критики нових ідей, внутрішньої конкуренції; мінімізація ризиковості, боязні невдач, нерівності; право вибору ідеї, способів реалізації завдань; формування внутрішніх міжособистісних зв'язків, відкритість та взаємна підтримка колективної діяльності, обмін ідеями тощо [20, с. 19].

Чи може в державі нормально функціонувати соціальний інтелект якщо в державних і суспільних організаціях і установах не використовується сукупний інтелектуальний розум?

Задувана вже Програма «Розвиток лідерського потенціалу університетів України» основною метою вбачає забезпечення майбутніх поколінь українців освітою, на яку вони заслуговують. А самі українці вирішили вже на яку освіту вони заслуговують? Якщо вирішили, то коли намітили досягти поставленої цілі?

В умовах інформаційної цивілізації будь-який народ, що не бажає «самознищення» чи рабського становища у світовому співтоваристві, «повинен на перше місце висувати завдання інтелектуальної безпеки, складниками якої є:

- інформаційний самозахист;
- психологічна «оборона» (включаючи парапсихологічну);
- фізичний захист (мається на увазі облік фізичних факторів, що визначають інтелектуальне здоров'я народу, включаючи харчування)» [11, с. 156].

Інтелектуальна безпека українського мережевого суспільства має ще й комп'ютерно-інформаційний аспект. У вік інформатики народилося явище інформаційного колоніалізму, перетворення тої чи іншої країни в «комп'ютерну плантацію» (на зразок бавовняних плантацій в Америці минулого століття з їхнім рабовласницьким господарством). Чи усвідомлюють в українських університетах потребу підготовки лідерів, які розуміють виклики сучасної інформаційної епохи? Українське суспільство зможе стати вагомим суб'єктом міжнародного товариства, якщо в умовах інституційної глобалізації створить високоєфективний менеджмент, як зазначив про це В. В. Зінченко [21, с. 156], сформує такий лідерський потенціал, який зможе дати гідну відповідь на всі інформаційно-інтелектуальні виклики сучасності. Університетам в цьому процесі належить одне з найважливіших місць.

Отже, університет як соціально-освітня установа в Україні тільки тоді виконає свою роль з формування інтелектуального потенціалу суспільства, коли почне підготовку інтелектуальних і високоморальних лідерів. Розвиток лідерського потенціалу України поза його взаємозв'язком з соціальним інтелектом є марнотратним, оскільки саме лідери повинні усвідомлювати кінцеву мету своїх зусиль – організацію соціальних порядків з позитивним синергетичним ефектом, створення соціальних механізмів зменшення ентропії, досягнення поставлених цілей розвитку в тому числі у вищій освіті України. Самі університети мають стати самим найкращим соціальним прикладом яскраво вираженого позитивного ефекту інтегральної і диференціальної синергії інтелектуальних зусиль їх колективів. Це закладе підвалини просування української держави до статусу інтелектуального лідера сучасної інформаційної цивілізації, створить можливості для перебування в гурті інтелектуальних країн-лідерів людства. Вищі навчальні заклади українського мережевого суспільства повинні відіграти незамінну роль і зійняти гідне місце підготовки лідерського потенціалу суспільства в забезпеченні його інформаційної безпеки та протидії інформаційному колоніалізму.

Подальший напрям досліджень бажано сконцентрувати в пошуку дієвих механізмів соціальної селекції української політичної, університетської, ділової, інтелектуальної, духовної еліти.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Інноваційний університет та лідерство [польсько-український проект] / за інф. ДНУ

імені О. Гончара // Освіта : офіційне видання Мін. освіти і науки, молоді та спорту України, 2014, 15–22 жовтня (№ 43), С. 1.

2. Луговий В., Калашнікова С., Слюсаренко О., Таланова Ж. Автономія та лідерство в європейському просторі вищої освіти // Вища освіта України : теоретичний та науково-методичний часопис, 2014, № 1 (52), С. 14–20.

3. Ліньов К. О. Особистісно орієнтоване лідерство в управлінні закладом освіти // Освітологічний дискурс, 2016, № 2 (14). – URL: <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/378> (Дата звернення 20.12.2016)

4. Горбунова Л. С. Філософія трансформативної освіти для дорослих: університетські стратегії і практики: монографія. – Суми: Університетська книга, 2015. – 709 с.

5. Каленюк І. С., Цимбал Л. І. Глобальне інтелектуальне лідерство: сутність, форми прояву та індикатори // Науковий вісник Дипломатичної академії України, 2016, Вип. 23, ч. 3 : Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід, С. 22–29.

6. Каныгин Ю. М., Яковенко Ю. И. Введение в социальную когнитологию. – К. : Наукова думка, 1992. – 102 с.

7. Гриженко Л. В. Лідерство як соціальний феномен // Грані : науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах, 2014, № 5 (109), травень, С. 48–52.

8. Науменко О. С. Лідерство як соціально-філософська проблема // Філософські проблеми гуманітарних наук : наукове видання, Київ 2010, № 16/17, С. 83–88.

9. Найдьонов О. Г. Чи є українське суспільство соціальним інтелектуалом? // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства / Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. Частина друга. – Суми, Сумський державний університет, 2012. – С. 103–105.

10. Освіта дорослих: енциклопедичний словник / за ред. В. Г. Кременя, Ю. В. Ковбасюка; – Київ : Основа, 2014. – 496 с.

11. Канигін Ю. М. Віхи священної історії: Русь-Україна. – К., Україна, 2001. – 368 с.

12. Кохан В. В. Соціальний інтелект як предмет дослідження когнітивної соціології // Нова парадигма : [журнал наукових праць], 2008, Вип. 75, С. 205–212.

13. Україна: інтелект нації на межі століть / В. К. Врублевський [та ін.] ; слово до читача Б. С. Патон ; передм. Л. М. Кравчук ; Ін-т соціол. НАН України, Укр. т-во «Інтелект нації». – К. : Інформаціо- вид. центр «Інтелект», 2000. – 508 с.

14. Євангеліє від Луки 11:17 // Біблія, або книги Святого письма Старого й Нового Заповіту : із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена / Пер. проф. І. Огієнка. – Київ : Українське Біблійне Товариство, 2003. – 1166 с.

15. Стрижко В. А. Лідер ХХІ века и философия // Науковий вісник. Серія «Філософія», 2016, Вип.46 (частина II), С. 93–101.

16. Кузнецов Ю. М. Актуальні проблеми підготовки технічної інтелектуальної еліти в Україні // Науково-інформаційний вісник Академії наук вищої освіти України, 2016, № 1 (96), січень-березень, С. 74–80.

17. Степаненко І. В., Степаненко М. Д. Життєва компетентність особистості: філософсько-антропологічний та соціокультурний виміри: монографія. – Х. : ХДУХТ, 2011. – 217 с.

18. Квіт С. До складу НАЗЯВО обрали плагіаторів // Освіта.ua / Вища освіта в Україні. – URL: <http://osvita.ua/vnz/52279/> (Дата звернення 20.12.2016)

19. Хакслі Л. «Лідерство можливе там, де є спільне бачення місії та перспектив розвитку...» // Освіта України : офіційне видання Мін. освіти і науки, молоді та спорту України, 2016, 4 квітня (№ 13), С. 11.

20. North D., Buchner D. Innovation Leadership – URL: www.ccl.org/leadership/.../InnovationLeadership.pdf. (Accessed 20.12.2016)

21. Зінченко В. В. Менеджмент системи управління в умовах інституційної глобалізації: [монографія]. – К. : Люксар, 2012. – 862 с.

REFERENCES:

1. Innovatsiyni universytet ta liderstvo [polsko-ukrainskyi proekt] [Innovative University and leadership of the [Polish-Ukrainian project]] / za inf. DNU imeni O. Honchara // Osvita : ofitsiine vydannia Min. osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, 2014, 15–22 zhovtnia (№ 43), S. 1.

2. Luhovyi V., Kalashnikova S., Sliusarenko O., Talanova Zh. Avtonomiia ta liderstvo v yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity [Autonomy and leadership in the European higher

education area] // *Vyshcha osvita Ukrainy : teoretychnyi ta naukovy-metodychnyi chasopys*, 2014, № 1 (52), С. 14–20.

3. Linov K. O. Osobystisno oriientovane liderstvo v upravlinni zakladom osvity [Personality-oriented leadership in managing the institution of education] // *Osvitolohichniy diskurs*, 2016, № 2 (14). – URL: <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/378> (Accessed 20.12.2016)

4. Horbunova L. S. *Filosofia transformatyvnoi osvity dlia doroslykh: universytetski stratehii i praktyky: monohrafiia* [The Philosophy of a transformative adult education: a University strategy and practice: monograph] – Sumy: Universytetska knyha, 2015. – 709 s.

5. Kaleniuk I. S., Tsymbal L. I. *Hlobalne intelektualne liderstvo: sutnist, formy proiavu ta indykatory* [Global intellectual leadership: the nature, manifestations and indicators] // *Naukoviy visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy*, 2016, Vyp. 23, ch. 3 : Zovnishnia polityka i dyplomatia: tradytsii, trendy, dosvid, S. 22–29.

6. Kanygin Yu. M., Yakovenko Yu. I. *Vvedenie v sotsial'nyu kognitologiyu* [Introduction to social kognitologiya]. – K. : Naukova dumka, 1992. – 102 s..

7. Hryzhenko L. V. *Liderstvo yak sotsialnyi fenomen* [Leadership as a social phenomenon] // *Hrani : naukovy-teoretychnyi i hromadsko-politychnyi almanakh*, 2014, № 5 (109), traven, S. 48–52.

8. Naumenko O. S. *Liderstvo yak sotsialno-filosofska problema* [Leadership as a social-philosophical problem] // *Filosofski problemy humanitarnykh nauk : naukovy vydannia*, Kyiv 2010, № 16/17, S. 83–88.

9. Naidonov O. H. *Chy ye ukrainske suspilstvo sotsialnym intelektualom? // Sotsialno-humanitarni aspekty rozvytku suchasnoho suspilstva* [Ukrainian society There are social intellectual?] / *Materialy Vseukrainskoi naukovoi konferentsii. Chastyna druha.* – Sumy, Sumskyi derzhavnyi universytet, 2012. – S. 103–105.

10. *Osvita doroslykh: entsyklopedychnyi slovnyk* [Adult education: encyclopedic dictionary] / za red. V. H. Kremenii, Yu. V. Kovbasiuka; – Kyiv : Osнова, 2014. – 496 s.

11. Kanyhin Yu. M. *Vikhy sviashchennoi istorii: Rus-Ukraina* [Milestones of sacred history: Rus ' -Ukraine.]. – K., Ukraina, 2001. – 368 s.

12. Kokhan V. V. *Sotsialnyi intelekt yak predmet doslidzhennia kohnityvnoi sotsiologii* [Social intelligence as a subject of study in cognitive sociology] // *Nova paradyhma : [zhurnal naukovykh prats]*, 2008, Vyp. 75, S. 205–212.

13. *Ukraina: intelekt natsii na mezhi stolit* [Ukraine: the intelligence of the nation at the turn of the century] / V. K. Vrublevskiy [ta in.]; slovo do chytacha B. Ye. Paton; peredm. L. M. Kravchuk; *In-t sotsiol. NAN Ukrainy, Ukr. t-vo «Intelekt natsii».* – K. : Informatsino- vyd. tsentr «Intelekt», 2000. – 508 s.

14. *Yevanheliie vid Luky 11:17* [Luke 11:17] // *Bibliia, abo knyhy Sviatoho pysma Staroho y Novoho Zapovitu : Iz movy davnoievreiskoi y hretskoi na ukrainsku doslivno nanovo perekladena* / Per. prof. I. Ohienka. – Kyiv : Ukrainske Bibliine Tovarystvo, 2003. – 1166 s.

15. Strizhko V. A. *Lider XXI veka i filosofiya* [Leader of the XXI century and the philosophy] // *Naukoviy visnyk. Seriya «Filosofiya»*, 2016, Vip.46 (chastina II), S. 93–101.

16. Kuznietsov Yu. M. *Aktualni problemy pidhotovky tekhnichnoi intelektualnoi elity v Ukraini* [Actual problems of technical training of the intellectual elite in Ukraine] // *Naukovy-informatsiyni visnyk Akademii nauk vyshchoi osvity Ukrainy*, 2016, № 1 (96), sichen-berezen, S. 74–80.

17. Stepanenko I. V., Stepanenko M. D. *Zhyttieva kompetentnist osobystosti: filosofsko-antropolohichni ta sotsiokulturni vymiry: monohrafiia* [Vital competence of personality: philosophical-anthropological and socio-cultural dimensions]. – Kh. : KhDUKhT, 2011. – 217 s.

18. Kvit S. *Do skladu NAZiAVO obraly plahiatoriv* [Part NAZAVA chose plagiarists] // *Osvita.ua / Vyshcha osvita v Ukraini.* – URL: <http://osvita.ua/vnz/52279/> (Accessed 20.12.2016)

19. Khakslі L. «Liderstvo mozhlyve tam, de ye spilne bachennia misii ta perspektyv rozvytku...» [«Leadership is possible where there is a shared vision of the mission and prospects of development of...»] // *Osvita Ukrainy : ofitsiine vydannia Min. osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy*, 2016, 4 kvitnia (№ 13), S. 11.

20. Horth D., Buchner D. *Innovation Leadership* – URL: www.ccl.org/leadership/.../InnovationLeadership.pdf. (Accessed 20.12.2016)

21. Zinchenko V. V. *Menedzhment systemy upravlinnia v umovakh instytutsiinoi hlobalizatsii: [monohrafiia]* [Management control systems in the context of institutional globalization: [monograph]]. – K. : Liuksar, 2012. – 862 s.

Найденев А. Г., кандидат философских наук, доцент, докторант отдела интернационализации высшего образования, Институт высшего образования Национальной академии педагогических наук Украины (Киев, Украина) E-mail: visnukdnu@i.ua

Роль университетской элиты в развитии социального интеллекта сетевого общества.

Аннотация. От этических и профессиональных качеств университетской элиты общества во многом зависит уровень развития социального интеллекта любого народа. Высокое качество лидерского потенциала университетов способно решать важнейшие вопросы и проблемы жизнедеятельности общества и системы образования, в частности, ставить цели и достигать их; выбирать лучший путь развития для образовательной системы и общества, различать пути их развития и упадка; проводить отбор действительно наилучших специалистов на ответственные должности в государстве и высших учебных заведениях; превращать университеты в образец социального учреждения с ярко выраженным положительным синергетическим эффектом.

Ключевые слова: синергия, этнический интеллект, социальный интеллект, интеллектуальная безопасность.

Naydonov O. G., PhD in philosophical Sciences, associate Professor, doctoral student of the Department of internationalization of higher education, Institute of higher education National Academy of pedagogical Sciences of Ukraine (Kiev, Ukraine) E-mail: visnukdnu@i.ua

The role of the University elite in the development of social intelligence of the network society.

Abstract. From an ethical and professional quality of a university elite of a society largely depends the level of a social intelligence of any nation. High quality leadership potential universities able to solve the major issues and problems of a society and the education system, in particular, to set goals and achieve them; choose the best way for the development of an education system and a society, ways to distinguish their development and decline; conduct a selection is really the best in responsible positions in the state and higher education; transform universities into a model of a social institution with a strong positive synergistic effect.

Keywords: synergy, ethnic intelligence, social intelligence, intellectual security.

УДК 37.014.65 (477)

Нежива О. М.,

кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри сучасних європейських мов,
Київський національний торгово-економічний університет
(Київ, Україна), E-mail: visnukdnu@i.ua

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В ПЕРШІ РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Анотація. В освітній політиці будь-якої держави існує як мінімум три пріоритети, які в тій чи іншій мірі прописані на законодавчому рівні і за якими можна визначати ступінь досконалості освітньої політики. Мова йде про якість, ефективність і рівність в освітній політиці. У статті автор розглянув особливості формування освітньої політики в Україні за період 1990–1994 років. У результаті проведеного аналізу було встановлено, що формування освітньої політики в період 1990–1994 року відбувалося на традиціях радянської освіти. Всі зміни, які відбулися в освітній політиці України за цей період не були обумовлені змінами в стратегії освіти.

Ключові слова: освіта, освітня політика, політика держави, якість, ефективність, рівності освіти.

Постановка проблеми. В освітній політиці будь-якої держави існує як мінімум три пріоритети, які в тій чи іншій мірі прописані на законодавчому рівні і за якими можна визначати ступінь досконалості освітньої політики. Мова йде про якість, ефективність і рівність в освітній політиці. Адже, як зазначає український дослідник Є. Красняков зазначає, що аналіз сформованої законодавчої та іншої нормативно-